

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Ա Ր Ա Ռ Ի .

ԳԵՐԲՆԱԿԱՆ

323

ՀԻՒՆՆԳՈՒԹԻՒՆ

Գընանք տշտարհը, դընանք միտոին,
 Կախարդենք նորան մեր զգացմունքներով,
 Անարատ հոգով, մեր սէզ մտքերով,
 Քարոզենք անվերջ, խանդաղատազին.
 Ու շո'ւնչ տանք նրան, զարթեցնենք
 նրան,
 Բերենք վեհազանձ այս բարձունքները
 Թունաւոր ճահճից, ցոյց տանք իսկական
 Երջանիկ կեանքի ոսկէ դռները . . .
 (Եր. 23).

ԳԻՆԸ 20 ԿՈՊ.

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս

Տպարան Մովսէս Վարդանեանցի

1903

391.99
4-82

01 JAN 2009
06 DEC 2010

891.99

ԿՐԱՐԱՐ

Q-82

ԳԵՐԻՆԱԿԱՆ 323

4.

ՀԻՒՆԳՈՒԹԻՒՆ

Գրեանք աշխարհը, գրեանք միասին,
 Կախարդենք նորան մեր զգացմունքներով,
 Անաբաւ հոգով, մեր սէզ մտքերով,
 Քարոզենք անվերջ խանդաղատազին.
 Աւշուհ տանք նրան, դարձեցնենք
 նրան,
 Բերենք վեհապանծ այս բարձունքները
 Թռեաւոր ճահճից, ցոյց տանք խիսկան
 Երջանիկ կեանքի սսկէ դռները . . .

(Եր. 23).

1001
975

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս

Տպարան Մովսես Վարդանեանցի
1903

121 FEB 2015
0105 334

27238

Ի Ր Վ Ե Ղ Ա Մ Ե Ռ Ի Կ

Հ Ե Ռ Ի Մ Ե Լ Լ Ե Ի Ս Ե Դ Ե Կ

Տ Ի Բ - Ո Ս Կ Ա Ն Ե Ա Ն Ե Ի

Ի Ն Ձ ա տ ա կ ի ն

Հ Ե Ղ Ի Ե Ա Կ Ի Ց :

Дозволено Ценз. 12 мая 1903 г. гор. Тифлисъ.

ԳԵՐԲՆԱԿԱՆ ՀԻՒՆՆԻՈՒԹԻՒՆ

Այնքան չէր զգացւել իմ թախժոտ հոգին.
Վարժես իմ ամբողջ էութիւնն իսպառ
Անշօշափելի նիւթ էր օդային.
Թեթև՝ սիւքի պէս, թեթև՝ ծովերի
ձերմակ, փաղփաղուն փրփուրի նրման.
Ինձ թըւաց, թէ ես փշրւած դարերի-
Մարդկային կեանքի-առասպելական
Հեքիաթն եմ հմայիչ, գրոյցն եմ դիւթական.
Ինձ թըւաց, թէ ես հրաշագործ քնարի
Քաղցրաձայն լարի
չնչիւնն եմ անուշ, մրմունջն աննրման.
Եւ մեղմ հովի պէս՝ սլանում եմ արագ,
Պրտոյտ եմ գալիս
Ողջ տիեզերքը արձակ-համարձակ,
Միայն ճընշւած է, հիւանդ է հոգիս:
Եւ ահա յանկարծ ես նշմարում եմ

Անհուն եթերից մի լեռն խրոխտագին
 Կատարը ձիւնոտ: Իսկոյն յիշում եմ
 Չքնաղ առասպելն այդ լեռան մասին:
 Վեհ, գեղեցիկ է սուրբ բիրթական
 Այդ հին լեզենդան. մեզ պատմում է նա
 Պարզ ու անպաճոյճ, թէ ինչպէս Նոյեայ
 Տապանը կանգնեց

Աստծոյ հրամանով այդ լեռան գլխին.
 Առաջին անգամ Նոյը ոտը դրբեց
 Ջրհեղեղից յետ այնտեղ, ցնծագին.
 Սիրուն աշխարհը տեսաւ նա նորից
 Լեռան կատարից:

Իջնում են այնտեղ:
 Թըւաց, ահա ես գունատ ու տրտում,
 Դժխեմ թախիժը կրծքիս տակ թագցրած,
 Անպսակ յոյսերով ու ձգտումներով,
 Մըտազբաղ՝ ձեռքիս գըլուխըս յենած՝
 Կանգնած եմ տիտան Մասսի կատարին.
 Եւ հսկայական վէս բարձունքներից
 Նայում եմ հուժկու, սէգ տիեզերքին—
 Հրզօր Արարչի ստեղծագործութեան,
 Եւ չեմ կշտանում. Ու ինձ թըլում է,
 Որ նա էլ ունի մեզ նրման հոգի,
 Որ նորա կուրծքը ևս բաբախում է,

Լողում է անվերջ մտքի, զգացմունքի
 Ովկիանոսի մէջ, մուսյլ է մեզ նման,
 Ունի, ինչպէս մենք, սիրտմաշուկ ցաւեր,
 Բաղձալի յոյսեր ու վառ ձգտումներ
 Եւ չարչարում է, հիւժում անսահման...
 Թըլում է, թէ իմ տրտմագին հոգին
 Տիեզերքի հետ խօսում է անվերջ,—
 Մենք ամփոփւած ենք միմեանց հոգու մէջ...
 Կախարդիչ է նա վեհ ու գեղունակ.
 Եւ համոզում եմ, որ վհուկ թիւնը
 Ու Աստուածային գեղեցիկութիւնը
 Մենք ճանաչում ենք սոսկ այն ժամանակ՝
 Երբ թափանցում ենք մենք մէկի հոգին
 Եւ ճանաչում ենք նորան լիովին.
 Երբ մենք փշրում ենք սրտի կողպէքը
 Խորիմաստ մտքի, զգացմունքի ուժով,
 Մտնում ենք սիրտը—նորա արժէքը
 Մենք հասկանում ենք իսկական զընով...

Դիտում եմ չքնաղ աշխարհն այնտեղից.
 Տեսնում եմ. ահա վիթխարի լեռներ
 Ձով վերջալուսի ճաճանչների տակ
 Փալփում են ուժգին, և սրբանուէր
 Արեգակն, ինչպէս անբիծ լոյս—հրեշտակ՝
 Ժպտում է նըրանց հուրհուրատելով,

Փարում, փաղարչում իր վառ շողերով...
Գեղանի լեռներ.

Նոքա կազմելով տիտան շղթաներ՝
Փռած են խառնակ, դէպ՝ անծայր հեռուն.
Եւ վէս լեռների շիթերը փրփրուն՝
Գոռ բարձունքներից հոսում են արագ
Խուլ աղմուկներով գահավիթելով,
Եւ վըշվըշալով՝ կատղած, հաւարձակ
Յորձանք են տալիս և վազում, գընում
Սիրուն լըճերի, սիրուն ծովերի
Մայրական գրկում հանգիստ որոնում..

Տեսնում եմ անթիւ շրքեղ հովիտներ
Պըճնւած փարթամ այգեստաններով
Ու ճոխ, երփներանգ բուսական թիւնով.
Մըթին ծործորներ, անթիւ բըլուրներ
Այստեղ ու այնտեղ անկարգ շրոպլւած,
Բիւր շէն-աւաններ՝ խառնիխուռն փռւած
Կամ ծաղկափրթիթ վառ հովիտներում,
Կամ բլրի գլխին, սարերի լանջին,
Կարծր ժայռերի ըստորոտներում...
Վեհ են ու գրաւիչ այդ սէգ լեռները,
Այդ գեղադալար դաշտ-դուրանները.
Նոքա ծննցնում են մարդու մէջ մտքեր,
Վառում կրծքի տակ տենչեր ու յոյզեր...

Զգում եմ, որ այն
Բազմաթիւ շնչին անյարգ թիւնները
Թումբերն են միայն
Որ այն մութ-կանաչ թաւիչն անպատճառ
Թաւ անտառներն են շըքեղադալար, —
Թուխ ու շիկագոյն շղարչը գեղանի
Հասկերն են մատաղ դարու, ցորենի...
Եւ հիանում եմ թախժոտ հըճանքով.
Կարծես վիթխարի
Այդ տեսարանը հըզօր հանճարի
Վըձինով քաշած մի վըսեմափառ
Գործէ գերազանց, կենդանի նրկար՝
Որի վրայ գոյները չեն դասաւորւած,
Այլ խառնակ-խառնակ ցրւած են անվերջ.
Բայց այդ ներկերի խառնակութեան մէջ
Զգում եմ այնպիսի յափշտակութիւն,
Որ ես նայելուց՝ բնաւ չեմ կշտանում..

Նստում եմ այնտեղ և երկար նայում.
Միտքս սլանում է գնդակից արագ,
Ինչպէս հուր-կայծակ,
Բայց ոչ մի տեղի բնաւ չէ հասնում...
Ու ինձ թըւում է, — եթէ նայէի
Ես հազարաւոր ու խըրոխտ դարեր,
Եւ միտքս սլանար՝ դարձեալ չէր հասնի

Եւ ոչ մի տեղի,—կըշարունակէր
 Անվերջ, անընդհատ յառաջ ընթանալ,
 Սըրնթաց գընալ...

Ձգում եմ հոգիս սեղմում է, գրկում
 Ողջ տիեզերքը իր փոքրիկ խորքում...
 Բայց ես նորա մէջ

Ձգում եմ միայն խորին տխրութեան
 Կըրակը անչէջ...

Մտքիս թըռիչքը, հագուս գգացումը,
 Սնհուն ձգտումը,

Գեղեցկութիւնը Տիրոջ սքանչելի
 Ստեղծագործութեան մաշում են ուժգին

Իմ թախծոտ կուրծքը ու անպատմելի
 Ծնշում են սիրտըս. մի գերմարդկային
 Փղձուկ է տիրում իմ մըռայլ հոգուն,—
 Ես վշտանում եմ անյայտ պատճառով.

Եւ ահա յանկարծ այդ կախարդական
 Հոգեգմայլութիւնը վեհ տեսարանի
 Առիթ է տալիս ինձ մայլ զիւթական,
 Նրա պէս գեղանի

Աշխարհի մասին խորհելու լռին...
 Ես մոռանում եմ վեհ տիեզերքը
 Եւ խորհրդաւոր. և՛ մեղմահնչի. ն
 Նորա քնքուչիկ, սրբազան երգը,

Որ այնքան մօտ է իմ տանջւած հոգուն—
 Լռութիւնը... ահա մի սրբանուէր
 Անուշ ու վեհ երգ, որի մէջ սնւած
 Ու կան փայփայած շատ ոսկէ յոյսեր,
 Վսեմ հնչիւններ խիզախ, վեհապանձ
 Մտքի, զգացմունքի և անթիւ ձգտմանց...
 Ես մոռանում եմ այդ երգը գաղտնի.
 Եւ պատանեկան իմ ցնորքն անգին
 Հարաւի վայրագ ժպիտը շրթունքին՝
 Ցօլուն աչերով, գանգուր մազերով
 Պատկերանում է առաջիս մենակ.
 Սիգածեմ, քնքուշ, ինչպէս երկնային
 Անարատ հրեշտակ...

Նա մի աղջիկ է, որին ես երկար
 Ծանր տարիներ սիրում եմ ուժգին,
 Եւ որի մասին խօսելու համար,
 Պատմելու նորա վեհ, լիակատար
 Գեղեցկութիւնը

Եւ լրջութիւնը, խելօքութիւնը՝
 Պէտք է սաւառնել հուժկու, վառվրոտն
 Մտքի թըռիչքով չքնաղ Հելլադան
 Եւ Հելլենացու բոցեղէն, անհուն
 Մտքի թըռիցքով երեւակայել
 Այն շընաշխարհիկ և վայելչակազմ

Դիցուհիներին ու նիմֆաներին,
 Որոնք ձիգ դարեր հանդիսացել են
 Մարդկային մտքի և զգացմունքների
 Առաջնորդողներ, տիրապետել են
 Մարդկային հոգուն, ազդել լիովին
 Առօրեայ կեանքում, բիւր գործերի մէջ
 Դէպ' ճշմարիտը, վսեմն ու բարին ..

Թըւում է, թէ նա հով է շնկչնկող,
 Որ միշտ սուբում է կանաչ դաշտերում.
 Թէ նա սրբազան Փէրի է դիւթող,
 Որ միշտ ապրում է ջրերի խորքում...
 Թըւում է, թէ նա բնութիւնն է գուգւած,
 Կամ քնքուշ Ֆլօրան շրթունքներն անբիծ.
 Թըւում է, թէ նա ցօղից է ծնւած,
 Կամ թէ՛ կարկաչին աուի փրփուրից.
 Թըւում է, թէ նա ողջ տիեզերքի
 Կախարդ ոգին է, ժրպիտը դէմքին.
 Մարդկանց, բընութեան, հոգուս, երկնքի
 Սուրբ, երանաւէտ, հրգօր դիցուհին...
 Թըւում է, թէ նա գաղափարս է իմ,
 Ներդաշնակութիւնն զգացմունքիս, մտքիս,
 Թէ նա անմեկին ընկերս է մտերիմ,
 Փարոսը կեանքիս...
 Զգացւած՝ գըլուխս յինամ մի ձեռքիս՝

Նայում եմ ներքև, Մասսի ստորոտի
 Մօտով համընթաց, լըռիկ անցնելիս
 Սըգաւոր գետին, որ օձապտոյտ
 Յառաջ է սահում, հին-հին դարերի
 Իր փառքը կորցրած՝ տխուր և անգութ
 Ներկայ դժնդակ ժամանակների
 Յան է տանում վշտոտ ու տրտնւմ...
 Արաքսն եմ տեսնում.
 Տըտմազին հոգով իմ սըտի խորքում
 Բարև եմ տալիս այդ այրի գետին...
 Նայում եմ նորա պճնազարդ հովտին.
 Այնտեղ հոյակապ կայ մի ապարանք,
 Որի չորս կողմը, պատնէշների տեղ,
 Զըջապատած են պարթևահասակ
 Ու արքայ-ծառեր, և սիրունագեղ
 Բուրիչ ծաղիկներ կազմում են նորա
 Ճոխ զարդարանքը... սիրուն մարմարեայ
 Մեծ շատրուանը ծաղկանոցի մէջ
 Ցայտում է դէպ վեր,
 Փշըւում, դառնում բիւրեղիկ շիթեր,
 Յորդ սըսկելով տերև ու ծաղիկ...
 Բլբուլն այնտեղ անուշ ու քաղցրիկ
 Երգ է գեղգեղում մինչև առաւօտ,
 Եւ մօտիկ լըճի
 Թեթև գիփիւրը, գերթ չարածըճի

Կայտառ թիթեռնիկ, կամ անհոգ թռչնիկ՝
Սուրում է այնտեղ, ծաղիկների հետ
Խաղում բերկրամիտ և մեղմիկ-մեղմիկ
Պաշ տալիս նրբանց, պաշ առնում, փախչում.

Սհա բըլուրը՝ դալար, թաւշապատ.
Բլրի կատարին կանգնած է մենակ
Մեծ ապարանքը՝ փըքուն ու հըպարտ...
Ուրտեղ ապրում է իմ սիրած, պաշտած

Ճընորը — դիցուհին :

Նայում եմ տխուր

Այն նուիրական սէգ ապարանքին,

Մըտածում եմ լուռ.

Մէրն էլ մի պատիժ է ծանր ու սոսկալի —

Անգութի նրման ձգում է նա մեզ

Գոռ ովկիանոսը բիւր տանջանքների

Ու մեր քնքուշիկ սիրտը նա այնպէս

Կըծում է անխնայ... քամում է խապառ

Սրիւնը մեզնից, մեր սիրտն է խըրում

Իր մագիլները, անողորմաբար

Մեզ խոր, մահացու վէրքեր հասցընում,..

Տաժանելի է... քանդի ես այնքան

Սիրում եմ նորան.

Այնքան լուրջ է նա, ու այնքան սիրուն.

Նորա անսովոր գեղեցկութիւնը
Այնքան մօտ է իմ սրտին ու հոգուն,
Որ սարսափում եմ տեսնելով հեռու
Ինձնից այնպիսի մի անգին էակ՝
Որին նայելով ըմբոստ ու խոհուն
Անաստուածն անգամ կըպաշտէր ուժգին,
Կըտեսնէր նորա չքնաղ, սիրասուն
Գեղեցկութեան մէջ մի թովիչ եղեմ
Եւ կըճանաչէր կորցրած Աստըծուն.
Եւ մեղայ գալով նա կը համոզէր՝
Որ մեծ գանգն անգամ կարող է սխալել,
Զփութել շարաշար՝

Երբ նա չէ տեսած մաքուր, անապակ
Գեղեցկութիւնը իր չըմայքներով...
Եւ կը գիտենար նա այն ժամանակ՝
Ուր կայ իսկական սուրբ գեղեցկութիւն
Այնտեղ կայ Աստուած. քանդի այդպիսի
Գեղեցկութիւնը ունի իսկական
Վեհ կերպարանքը նախախնամութեան...

Մըտածում եմ լուռ.

— Ես գեղեցիկ եմ, հրաշալի աղջիկ,
Հպարտ ու ազդու պատանի եմ ես.
Միթէ իսկապէս չես սիրում դու ինձ.
Եւ կամ թէ ինչո՞ւ չըպիտի սիրես...

—Վեհ խելօք եմ ես
 եւ բարձր՝ կեանքի ախտոտ ժըխորից,
 Ուր թաւալած են մարդիկ անզգայ
 Հեռու՝ իսկական ու վայել կեանքից,
 Բարքերը բթացած՝ վատնում են անխնայ
 Բիւր բարիքները նախախնամութեան,
 Ապրում են շրուայլ, ճոխ ու անվայել,
 Անձնատուր եկած անառակութեան.
 Որոնց մէջ չըկայ աւիւն ապրելու
 Ճշմարիտ կեանքով, և որոնք չունին
 Վեհ երազանքի փոթորիկ, կրակ,
 եւ ազնիւ սրտի իղձ, յոյս ու փափագ...

(Իմ մէջ ապրում է կեանք իսկական.
 ես թաղաւոր եմ վեհ, հսկայական
 Գաղափարների, վառ ձգտումների,
 Այլ է պատճառը իմ տանջանքների.
 ես բնաւ չեմ տանջւում, ինչպէս հէզ մարդիկ
 Խոր խայթւած խղճից.

Ոհ, աստ, միթէ չես սիրում դու ինձ...

եւ անա յանկարծ՝ այս մըտածմունքի,
 Ահեղ տանջանքի ու պաղատանքի
 Սըտամաշ ժամին լըսում եմ անուշ
 Ու թովիչ մի ձայն, որ ծաղկաղալար

7/31 1922

Գեղ հովիտներից խուլ հնչիւններով
 Արձազանքում էր թախծոտ, միայն
 Զանգակի տխուր դողանջի նրման,
 Ու քնքուշ քամին նրան խըլելով՝
 Դէպ՝ ինձ էր բերում մեղմ շնչալով...
 Աստուած, իմ Աստուած... ես մինչև այսօր
 Դեռ չեմ մոռացել այդ ձայնն անուշիկ.
 Հէնց այս ըոպէիս հոյն խորհրդաւոր
 Քաղցր ու ժգնութեամբ հնչւում է քաղցրիկ
 Ականջներիս մէջ, և ըզզում եմ ես
 Մի Ֆիզիքական խորին թուլութիւն,
 Քայքայւում եմ իմ ջղերը... կարծես՝
 Վառւում է հոգիս, յուզւում, փոթորկւում:

Այդպէս՝ վշտերդի լալուկ ձայնի պէս՝
 Քաղցր ու երբուն ելեէջներով՝
 Հեռու ներքևից լուռ լսում եմ ես
 Աննրման ձայնը խորին զմայլանքով.
 Բաղխում է սիրտս արագ խփելով,
 Թըւում է, թէ նա ինձ վաղուց ծանօթ
 Չայն է մայրենի քաղցրախօս մի ձայն,
 Որ այնքան մօտ է հոգուս ըզգացման...
 Օ, ես նորա մէջ խոր լըսում էի
 Ողջ տիեզերքի խօսքըն ու երզը,
 Կարծես զգում նորա ցաւըն ու վէրքը,

Հասկանում երկնի գաղտնիքը վսեմ,
 Բընութեան լեզուն ու խորհուրդները,
 Ճշմարիտ սիրոյ տրտունջքը դժխեմ,
 Նորա սոսկալի գալարումները.
 Երազանքն ու տենչ, անձկալի փափագ,
 Ոսկէչող յոյսեր, աւիւն և կըրակ,
 Ու այն ամենը. ինչ որ յատուկ է
 Վեհ ու շնորհալի ազնիւ սրտերին...
 Զգում եմ. ահա նա քանի գընում՝
 Այնքան աւելի յստակ է հնչում.
 Կարծես ծաղկազարդ վառ հովիտներից
 Բարձրանում է նա աստիճանաբար,
 Ու ես լըսում եմ աւելի մօտ՝ կից...
 Գալիս է դէպ՝ ինձ, դէպ՝ վեր է թռչում
 Չուտափոյթ, անահ... աւելի՛ գիւթիչ,
 Աւելի՛ գօրեզ ելեէջներով,
 Եւ Աստուածային յատկութիւնները,
 Եւ թմրած հոգու ըզգայութիւնը
 Իսկոյն զարթեցնող, իսկոյն կեանք տուող...

Մի եղեմական ձայն է հրաշալի,
 Որ տենչող հոգու ու հըզօր մտքի
 Անհուն թըռիչքի գերբնական ուժով
 Հագիւ է կարող մարդ հողածինը
 Զգալ ու դիւթւել և մարդկայինը

Ողջ մոռանալով՝ ապրել գէթ քանի
 Չնչին վայրկեաններ, ապրել լոկ հոգով...

Ծանօթ էր նա ինձ. պաշտելի մի ձայն,
 Որ չգիտեմ, արդեօք, որտեղ եմ լըսել.

Խօս ու լըռելայն

Խաւարի միջին կէս-գիշերային,
 Թէ՛ վատթար, դաժան իրականութեան
 Դըժոխք-աշխարհում. կրակի պէս վառվում
 Երևակայութեան արդիւնքն է եղել

Ըզգացւած պահուն,

Լըսեմ եմ արդեօք ես քընած ժամին
 Մին, ցընորամիտ հրազների մէջ.

Երկնային էր այն, թէ՛ չէ՛ երկնային՝
 Չըզիտեմ բնա... Ես գիտեմ միայն,

որ լըսել եմ այն ..

Թովչական ձայնի ցնցող հնչիւններ,
 Որոնք ապրել են իմ հոգու խորքում.

Որոնց հըապուրիչ ու սիրանուէր
 Ազդեցութիւնը իմ տանջւած կըծքում

Չէ՛ մարել երբէք. այլ տարիների
 Երկաթ ընթացքում ուժեղանալով՝

Գերել է հողիս, իր ճիրանների

քաղցր ճնշիւնով

Ինձ կաշկանդել է, կախարդել իսպառ
եւ իմ սեփական, իմ տիեզերքի

Իշխանը դարձել...

Հնչում է անոնչ, ձիգ ու միալմր,
Այնպէս յուսահատ ու աղէկոտոր...
Ես ըզգում էի նորա մէջ երկար
Ծանր տարիներ կըրած տանջանքներ,
Արցունք, հեծեծանք, սոսկալի վշտեր...

Սիրաս հալում է հիւանդ կրծքիս տակ.
Հնում եմ ուժգին... յառում եմ անյագ
Աչքերըս ներքե ապուշ, քարացած.
Տեսնում եմ. ահա՛ մէկը ներքեից
Վեր է բարձրանում անվախ, սըրնթաց
Դէպ՝ ծերուկ Մասսի գըլուխը, դէպ՝ ինձ...
Նայում եմ երկար և չեմ հաւատում.
Ասել անսովոր երևոյթ է նա,
Գեղ հաւէրժահարս, բնութեան անմահ
Քաջարի ոգի՝ հասակն աննըման,
Կամ թէ չէ՝ թշուառ խեղճ մահկանացու՝
Այդ միկնոյն է. սակայն ինձ ծանօթ
Գեղանի հասակ ու կախարդ, ազդու
Դէմքի գծագրութիւն...

Դժգոյն ու երկչոտ

Նայում եմ նորան. ես երբեքում եմ...
Երկիրը զլխիս պտոյտ է գալիս,
Մթնում ամեն ինչ. ահա տեսնում եմ
Երկինքը ներքե, երկիրը վերե...

Նա է. մի թոյլ կին՝
Որ իր երկնային գեղեցկութիւնով
Գերել է սիրտըս. մի փոքրիկ մարմին,
Որին սառնօրէն համեմատելով
Սէգ տիեզերքի,
Մարդկային գանգի խորհրդածութեան,
Մտքի թըռիչքի

Եւ զգացմունքների անհուն խորութեան
Հսկայութեան հետ՝ թըլում է այնքան
Չնչին, աննըշան... բայց այդ մարմինը
Այնպիսի գաղտնի հրմայքներ ունի՝
Որ սառն մտքի, խոհականութեան
Վըճիւրն անգամ մի թունդ հարուածով
Չէ կարողանում շանթել յաւիտեան,
Տապալել գետնին և կըծու ծաղրով
Անվըղով ասել «Արժէ տառապել
Այսպիսի փոքրիկ գոյութեան համար...»
Եւ միշտ հիւժւելով՝ ձգտել աւելի
Հսկայ բաների...

Նա է... պաշտելի այն ծաղիկը վառ,

Որի յետեից տարիներ ընկած՝
 Աշխատում էի առմիշտ իւրացնել.
 Որի շուրջն էին պլտրտում մաշւած
 Հոգիս ու միտքս... Օ՛հ, նա համարձակ
 Գալիս է ըշտափ, դէպ՛ վեր է ձգտում,
 Իէպ՛ ինձ է վազում, և սիրատենչակ,
 Տխրալուր ձայնով յուզում ու շարժում
 Սրտիս թիւերը... Ես դողդողում եմ...
 «Իմ սիրտ, իմ հոգի, իմ իշխան, իմ տէր,
 «Այնքան քեզ համար տառապել եմ ես
 «Ու այնքան տանջել... Իմ անգլին ընկեր.
 «Երկար տարիներ ըսպասել եմ քեզ. .
 «Ես գիշերները աղօթում էի
 «Քեզ համար անքուն. ես կարօտազին
 «Կանչում էի քեզ, պաղատում էի,
 «Որ շուտ գաս ինձ մօտ. ընկեր թանգազին,
 «Ամեն մի վայրկեան դու խօսում էիր
 «Ինձ հետ, ինձ կանչում... ասա՛, ո՛ւր էիր...
 «Դու չէիր տալիս ինձ հանգստութիւն,
 «Քո պատկերը միշտ առաջիս կանգնած՝
 «Լուռ ինձ էր նայում՝ գունատ ու տրտում...
 «Դու տեսնում էիր ինձ ամենուրեք,
 «Բայց չէիր գալիս ինձ մօտ... վերջապէս՝
 «Յոյսըս կլտրելով քեզից՝ վշտաբէկ,
 «Ես ինքս՝ եմ ձգտում հասնել, հասնել քեզ...»

«Անահ բարձրանալ այս բարձրութիւնը,
 «Որի վրայ այժմ լուռ կանգնած ես դու.
 «Ինչքան վեհ է քո իշխանութիւնը,
 «Ինչքան վեհ ես դու...»
 Այսպիսի քաղցրիկ ու սիրտ կտրրտող
 Թախծախօս երգով նա վազեց դէպ ինձ.
 Յանկարժ համակեց մի սարսափ, մի զող
 Իմ ողջ մարմինը... թռթռաց հոգիս...
 Դողդողջուն ձայնով պատասխանեցի
 «Դու ասացիր այն, ինչ որ ես էի
 Ուզում քեզ ասել. խօսեցիր սրտիս
 Վիրաւոր խորքից ., ես ոչինչ չունիմ
 էլ քեզ ասելու... Այժմ, սիրելիս,
 Գրնանք աշխարհը, գրնանք միասին,
 Ձմեցնենք նրան մեր զգացմունքներով,
 Անարատ հոգով, մեր սէգ մտքերով,
 Քարոզենք անվերջ, խանդաղատազին
 Ու շունչ տանք նրան, զարթեցնենք նրան,
 Բերենք վեհապանծ այս բարձունքները
 Թունաւոր ճահճից, ցոյց տանք իսկական
 Երջանիկ կեանքի ոսկէ դռները...
 Մեզ ձօնւած բախտի ժպիտը սիրավառ
 Երկնքից առաքւած պարտք է մեզ համար՝
 Սուրբ, անքակտելի»։ Մենք երբեւելով
 Մի կերպ մօտեցանք և ուժգին, ուժգին

Գրկեցինք իրար. բայց սիրոյ խորին
 Անուշ գուգիւի արբեցութիւնից
 Ու քաղցրութիւնից՝ մեզ անպատմելի
 Թուրութիւն պատեց... ջլատեց երկուսիս
 Ոյժերըն իսպառ, աչքերը մըթնեց,
 Եւ ուշքը զընաց մենք իրար գրկած՝
 Յանկարծ գլորեցինք գոռ, բերանաբած
 Լաբիրինթոսը խորխորատների
 Եւ սառսուռ ազդող մութ անդունդների.
 Անկակիժ, անցաւ... Յետոյ ինչ եղաւ՝
 Զեմ յիշում բընաւ...
 —

Այն ինչ որ ունի միայն գոյութիւն
 Մարդու դանգի մէջ՝ ծաղրի է մատնւած.
 Նրան չեմ ասում իրականութիւն,
 Այլ ունայն ցնորք, խաբուսիկ երազ...
 Բայց այդ ցնորքները, սին երազները
 Ապրել են յաւէրժ մարդկային գլխում
 Եւ եթէ նոքա դարեր հալածւին—
 Դեռ ապրելու են երկար, անդադրում
 Մինչ մարդս ապրում է երկրի երեսին...
 Մարդիկ առանց այդ վեհ ցնորքների
 Նման են միայն կենդանիների...
 Մարդիկ ձգտում են դէպ՝ դիւթականը
 Դէպի հրաշալին, մարուրն ու բարին

Եւ աշխատում են ժանտ իրականը
 Տեսնել միշտ պայծառ, միշտ վեհ, ժպտազին.
 Բայց ինչ որ ունի միայն գոյութիւն
 Մարդու գանգի մէջ՝ ծաղրի է մատնւած.
 Նրան ասում են սոսկ հիւանդութիւն,
 Կամ դատարկ երազ.

Եւ զարմանք չէր այն՝ երբ ես սենեակում
 Իմ մարդկայինը ողջ մոռանալով՝
 Մի քանի ըոպէ ապրեցայ հոգով
 Մտքի, զգացմունքի թովիչ աշխարհում...
 Այն ինչ որ միայն տեղի ունեցաւ
 Ինձ հետ ալեոր Մասսի կատարին՝
 Սենեակումս էր սոսկ... ինձ տնացիք գտան
 Ուշաթափ փուած յատակի վրայ.
 Օգնութեան կանչած բժշկից նոքա
 Այսքանն իմացան.— Լոկ ֆիզիքական
 Տրկարութիւնից յառաջ է եկել
 Ուշազնացութիւն.

Այլապէս այդպիսի մի հիւանդութիւն
 Կարող է կոչւել սոսկ ԳԵՐԲԸՆԱՆՆ...

[Faint, mirrored bleed-through text from the reverse side of the page, likely Armenian script.]

« Ազգային գրադարան

NL0321662

2.7238